

HAVVÂT b. CÜBEYR

(خَوَاتِ بْنِ جَبْرِ)

Ebû Sâlih (Ebû Abdillâh)
Havvât b. Cübeyr
b. en-Nu'mân el-Ensârî
(ö. 40/660-61 [?])

Sahâbî.

Milâdî 587 yılı civarında doğduğu anlaşılmaktadır. Uhud Gazvesi'nde Ayneyn tepesindeki okurların kumandanı olan Abdullah b. Cübeyr'in kardeşidir. Evs kabilesine mensup olmakla beraber bazı kaynaklarda Benî Hazrec'e nisbet edilmektedir. Havvât, Bedir Gazvesi'ne giderken Ravhâ (Safra) denilen yerde ayağı kırıldığından Resûlullah tarafından Medine'ye geri gönderilmiş, bununla beraber kendisine ganimetten pay ayrılmıştır. Daha sonra cereyan eden bütün gazvelere katılmıştır.

Benî Kurayza Gazvesi'nden önce henüz Hendek Gazvesi devam ederken Havvât, Hz. Peygamber tarafından Kurayzaoğulları hakkında bilgi toplamakla görevlendirildi. Yahudilerin topraklarına girip kalesini gözetlemeye başladı. Fakat bir akşam vakti yorulup uykuya daldığı sırada bir yahudi onu yüklenip kaleye götürdü. Ancak bir müslüman casusu yakaladığını haber verdiği sırada Havvât onun belindeki baltayı çekip kendisini öldürdü. Yakalanmadan Medine'ye dönünce başından geçen olayları Cebrâil'in Resûl-i Ekrem'e haber verdiğini, müslümanların da bütün olup bitenleri öğrendiğini gördü (Vâkîdî, II, 460-461). Hz. Peygamber'in onu Benî Kurayza yahudilerine barış teklifiyle gönderdiği, fakat onların buna yanaşmadıkları da belirtilmekte (İbn Hacer, *el-Metâlibü'l-âliye*, IV, 229), Havvât ile birlikte Kurayzaoğulları'na giden heyet arasında Sa'd b. Muâz, Sa'd b. Ubâde ve Abdullah b. Revâha'nın da bulunduğu kaydedilmektedir.

Sahâbîlerin Hz. Peygamber ile beraber yaptıkları bir yolculuk sırasında Merrûz-zahrân'da mola verildiği esnada bir grup kadını gören Havvât kılık değiştirerek onların arasına katıldı. O sırada çadırından çıkan Resûl-i Ekrem kendisini farkedip yanına çağırırdı. Başına geleceklerden korkan Havvât kaybolan devesini aradığını söyledi. Onun bu sözüne inanmış görünen Resûlullah daha sonra ona rastladıkça, "Şu kaybolan deveden ne haber?" diye kendisine takılırdı. Bu imalı sözlerden

çok utanan Havvât bir defasında, müslüman olalı beri o devenin artık hiç kaybolmadığını söyleyince Hz. Peygamber ona üç defa, "Allah sana merhametiyle muamele etsin!" diye dua etti (Heysemî, IX, 401).

Havvât'ın güzel sesli bir şair olduğu bilinmektedir. Hz. Ömer'le birlikte hacca giderken aralarında Ebû Ubeyde b. Cerâh ile Abdurrahman b. Avf gibi sahâbîlerin de bulunduğu kafile içinde seher vaktine kadar kendi şiirlerinden meydana gelen şarkılar okuduğu belirtilmektedir. Onun Sıffin Savaşı'nda Hz. Ali'nin saflarında yer aldığı rivayet edilir (İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, III, 171).

Havvât Resûl-i Ekrem'den birkaç hadis rivayet etmiş, kendisinden de Abdurrahman b. Ebû Leylâ, Atâ b. Yesâr ve kendi oğlu Sâlih rivayette bulunmuştur. Hayatının son yıllarında gözlerini kaybeden Havvât b. Cübeyr 40 (660-61) veya 42 (662-63) yılında Medine'de vefat etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Vâkîdî, *el-Meğâzi*, II, 460-462; İbn Hişâm, *es-Sire*², II, 346; III, 232-233; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, III, 477-478; Buhârî, *et-Târihu'l-kebir*, III, 216-217; İbn Şebbe, *Târihu'l-Medîneti'l-münevver*, III, 791-792; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâşe), s. 159, 327; İbn Ebû Hâtim, *el-Cerh ve't-ta'dil*, III, 392; İbn Hazm, *Cemhere*, s. 336-337; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, I, 442-448; Meydânî, *Mecma'u'l-emşâl* (Abdülhamid), I, 376-377; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, II, 148-149; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*², II, 329-330; a.mlf., *Târihu'l-İslâm: 'Ahdü'l-hulefâ'i'r-râşidin*, s. 618-620; Heysemî, *Mecma'u'z-zevâ'id*, IX, 401; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), II, 346-348; a.mlf., *Tehzîbü't-Tehzîb*, III, 171; a.mlf., *el-Metâlibü'l-âliye*, IV, 229; Hazrecî, *Hulâşatü Tezhib*, s. 108; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, I, 48; Mehmed Zihni, *Meşâhîrü'n-nisâ*, İstanbul 1294, I, 221-222; Köksal, *İslâm Tarihi* (Medine), V, 239-241; Abdülhay el-Kettânî, *et-Terâtibü'l-idâriyye* (Özel), II, 355; III, 166-167.

 M. YAŞAR KANDEMİR
HAVZ-ı KEVSER

(الْحَوْضُ وَالْكَوْثَرُ)

Âhirette

Hz. Muhammed'in

ümmetiyle yanında buluşacağı
bildirilen havuz ve nehir.

İslâmî literatürde **havz**, âhirette Resûl-i Ekrem'e tahsis edileceği bildirilen çok büyük bir havuzu; sözlükte "çok, pek çok" anlamında bir sıfat veya "ırmak" mânasında bir isim olan **kevser** de yine Resûlullah'a ayrılan, bütün cennet ırmakla-

rının kendisinden doğduğu büyük bir su kaynağını veya nehri ifade etmekte. Arapça'da ayrı ayrı kullanılan bu iki kelime Türkçe'de **havz-ı kevser** şeklinde bir tek terime dönüşmüş bulunmaktadır.

Kur'an'da **havz** kelimesi geçmemekte, **kevser** ise aynı adla anılan sûrede (*el-Kevser* 108/1) bir defa zikredilmektedir. Tefsirlerde hadislerle dayanılarak (bk. Wensinck, *el-Mu'cem*, "hız", "kır" md.-leri; *Miftâhu künûzi's-sünne*, s. 165-166) **kevser** kelimesine "Hz. Peygamber'e cennette bahşedilen nehir" anlamı verildiği gibi daha yaygın olarak kelime Resûlullah'a lutfedilen nübüvvet, hikmet, ilim, çok sayıda ümmet, tevhid vb. mânevî nimetler şeklinde de yorumlanmıştır (Taberî, XXX, 320-325). **Kevser** sûresinin nüzülüyle ilgili olarak Enes b. Mâlik'in rivayet ettiği bir hadiste Resûl-i Ekrem kevseri rabbinin kendisine vaad ettiği bir nehir şeklinde açıklamış, bu nehrin üzerinde hayrı çok olan bir havuz bulunduğunu ve kıyamet gününde ümmetinin oraya geleceğini bildirmiştir (Müslim, "Şalât", 53). Muhtelif rivayetlerde söz konusu nehir, etrafı incilerle örülmüş kubbelerle çevrili, suyu gümüşten beyaz, miskten daha hoş kokulu, baldan tatlı gibi özelliklerle tanıtılır (meselâ bk. Buhârî, "Rikâk", 53). Bazı rivayetlerde ise havzın kevserin bir uzantısı olduğu, bu sebeple de havza kevser isminin verildiği, **havz için kaydedilen sıfatların kevser için de kullanıldığı** belirtilir (Beyhakî, s. 92-94; İbn Hacer, XI, 392). Hz. Peygamber mi'racda veya uykuda iken ya da minberde konuşurken kendisine **havz** ve kevserin gösterildiğine dair farklı rivayetler vardır (Buhârî, "Rikâk", 53, "Meğâzi", 17, 27, "Cenâ'iz", 73; Ebû Dâvûd, "Sünnet", 23; Tirmizî, "Tefsîr", 89).

Havzın cennette sadece Resûlullah'a tahsis edilmiş bir yer olduğu kabul edilmekle birlikte kıyamet gününde diğer peygamberlerin de havuzlarının bulunacağını, onların havzın başına gelecek ümmetlerinin çokluğu ile övüneceklerini, Hz. Peygamber'in de kendi havzına gelecek ümmetinin diğerlerinininkinden fazla olacağını ümit ettiğini haber veren rivayetler de bulunmaktadır (Tirmizî, "Şifâtü'l-kiyâme", 14; Taberânî, VII, 212).

Her ne kadar Ebû Hüreyre'den gelen bir rivayette Resûl-i Ekrem'in evi ile minberi arasında cennet bahçelerinden bir bahçenin yer aldığı, minberinin **havz** üzerinde bulunduğu belirtilmekteyse de (Buhârî, "Rikâk", 53, "Şalât fî mescidi Mek-